Тема: Ф. Хөсни “Чыбыркы”

Миннегалиева Айгөл Илдус кызы

Исәнмесез!

Тормышның һәр көне акыл өсти

Фатих Хөсни

(1908-1996)

- **Хикәя** (рассказ) - сөйләп бирүгә, хикәяләүгә нигезләнгән, катлаулы булмаган вакыйгаларны, күп очракта тормыш-көнкүрешнең бер эпизодын, кеше характерының, психологиясенең бер сыйфатын, чалымын сурәтләнгән кечкенә күләмле жанр төре.

Жанры?

- ***Хикәя.*** *(Чөнки тормышның бер эпизодын хикәяләп биргән. Кечкенә күләмле. Малайның тормышында булган бер вакыйга турында язылган.)*

Чыбыркы (Кнут)

Сүзлек белән эш:

- Чыбыркы – кнут, бич;
- Гауга – шум, гам, галдёж, крик;
- Чебиләп – покрываться цыпками;
- Дегет – дёготь, дегтевой, дегтярный;
- Кыл – щетинка, ость, жёсткий волос;
- Танау – ноздря (у животных), перен нос;
- Шайтан – миф шайтан, чёрт;
- Көтүче – пастух, чабан, табунщик;
- Чеметү – щипать;

Әсәрнең язылган елы :*1956 нчы ел*

- **Чорга характеристика**

- Әсәрнең темасы?

- Әсәрнең идеясы?

- Әсәрнең проблемасы?

Сюжет элементлары:

- **Экспозиция**
- **Төенләнеш**
- **Вакыйгалар үстерелеше**
- **Кульминацион нокта**
- **Чишелеш**

- **Экспозиция**. 2 нче сыйныф укчысы Рәшит турында сүз бара. Ул әти-әнисе кушканга гына музыка мәктәбенә йөри. Беркөнне кача, бармый башлый. Әтисе аны җәйгә авылга кайтарып куя, “малайдан рәт чыкмас” дип борчыла.

- **Төенләнеш**. Малай авылдан чыбыркы алып кайта. Чыбыркы озын, дегетле, тузанлы һ.б.
- *Малай үзгәрә: горур, нәрсә дә булса эшли белүеннән канәгать)*

- **Вакыйгалар үстерелеше**. Авылдан хат килә: малай җәй буе колхозның тай көтүен көткән, дәү әнисенең бозауларын саклаган, колхоз игененнән казларны куган. Бу хат әтисенең фикерен үзгәртә: “бу малай булдырачак” дип уйлый башлый, малайның күзеннән күрә. Ләкин тискәре ягы да була чыбыркының: малайлар ишегалдында шартлатып тавыш чыгаралар, узган ел укыганын да оныткан, әнисе әтисен ачулана, малайны ачулана, чөнки ана балсына яхшылык тели.

- **Кульминацион нокта.** Рәшит чыбыркыны башка бер малайга шартлатып карарга биреп тора, тегесе икенче малайның күзенә тидерә.

- **Чишелеш**. Теге малайның әнисе Рәшитнең ата-анасы янына килә. Әнисе ахырдан малаен шул чыбыркысы белән су торбасына бәйләп куя. Нинди генә начарлык эшләсә дә, әтисенә малае газиз, кадерле.

Төп образ – Рәшит

РӘШИТНЕҢ ХАРАКТЕР СЫЙФАТЛАРЫ

- **Уңай сыйфатлары**
- **Тискәре сыйфатлары**

Ярдәмче образлар?

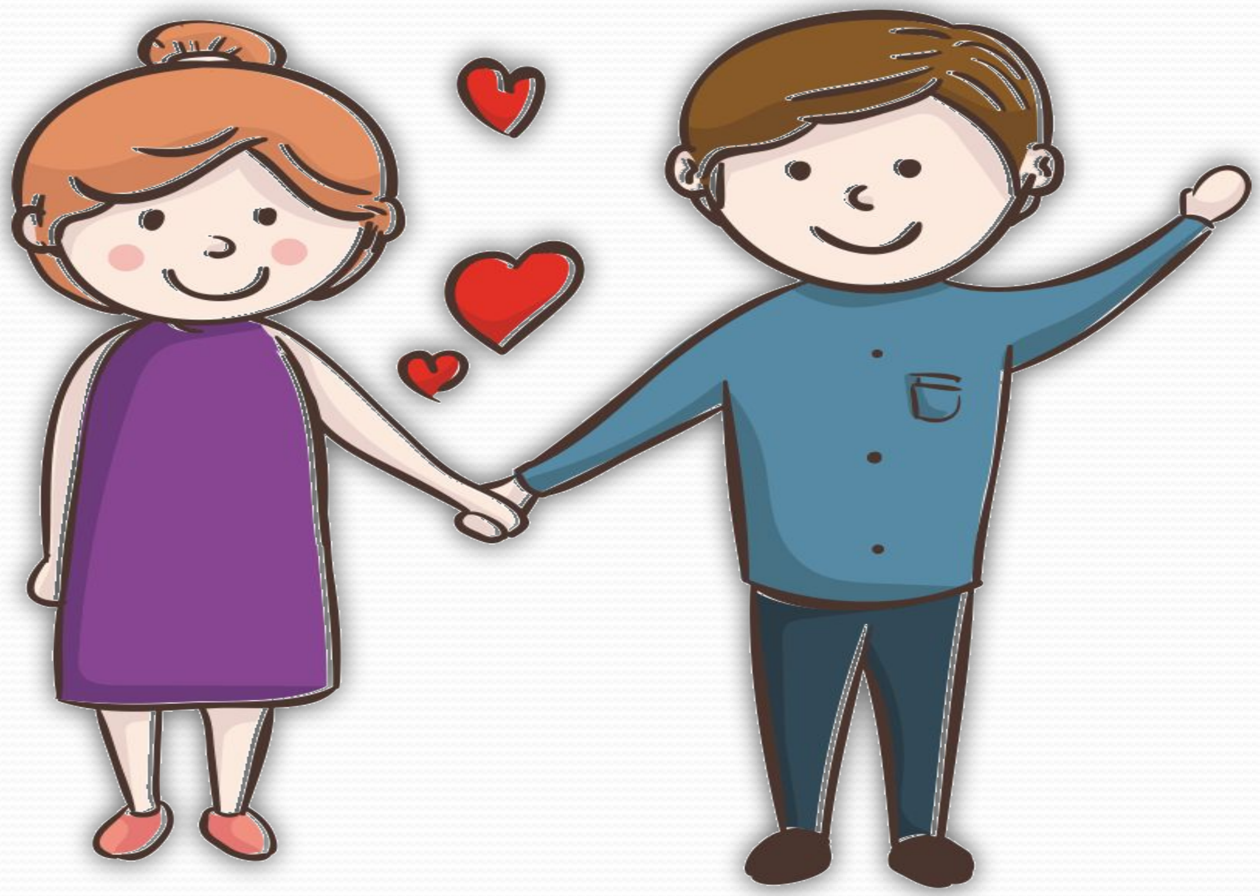

Сорауларга җавап бир, дөрес дип тапкан җавапка (+) тамгасы куй	әйе	юк
1. Ф.Хөснинең “Чыбыркы” хикәясе 1921 нче елда язылган.		+
2. Рәшит чыбыркыны сумкасына салып алып килгән.		+
3. Рәшитнең авылдагы хәлләре турында бабасы хат язган.		+
4. Хикәя автор тарафыннан сөйләнә.		+
5. Хикәядә ярдәмче образлар әнисе һәм әтисе	+	
6. Хикәя кульминация белән башланып китә.		+
7. Әсәрнең темасы: Балачак. Рәшит исемле малайның шуклыгы турында.	+	

Өй эше:

1. Өй эшен аңлату: 1) «Чыбыркы» әсәренең бүлекләренә исем бирергә;

2. укылган өзеккә кыскача план язарга;

3. өзеккә иллюстрация ясарга (ирекле бирем).

Игътибарыгыз өчен рәхмәт!